

॥ गोपालतापिन्युपनिषत् ॥

श्रीमत्पञ्चपदागारं सविशेषतयोज्ज्वलम् ।
प्रतियोगिविनिर्मुक्तं निर्विशेषं हरिं भजे ॥
ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः ॥ भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिः ॥ व्यशेम देवहितं यदायुः ॥
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः ॥ स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ॥
स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः ॥ स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥
गोपालतापनं कृष्णं याज्ञवल्क्यं वराहकम् ।
शाठ्यायनी ह्यग्रीवं दत्तात्रेयं च गारुडम् ॥
हरिः ॐ सच्चिदानन्दरूपय कृष्णायाक्लिष्टकर्मणे ।
नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसाक्षिणे ॥
मुनयो ह वै ब्राह्मणमूचुः । कः परमो देवः कुतो मृत्युर्बिभेति ।
कस्य विज्ञानेनाखिलं विज्ञातं भवति । केनेदं विश्वं संसरतीति ।
तदुहोवाच ब्राह्मणः । कृष्णो वै परमं दैवतम् ।
गोविन्दान्मृत्युर्बिभेति । गोपीजनवल्लभज्ञानेनैतद्विज्ञातं भवति ।
स्वाहेदं विश्वं संसरतीति । तदुहोचुः । कः कृष्णः । गोविन्दश्च
कोऽसाविति । गोपीजनवल्लभश्च कः । का स्वाहेति । तानुवाच ब्राह्मणः ।
पापकर्षणो गोभूमिवेदवेदितो गोपीजनविद्याकलापप्रेरकः ।
तन्माया चेति सकलं परं ब्रह्मैव तत् । यो ध्यायति रसति भजति
सोऽमृतो भवतीति । ते होचुः । किं तद्रूपं किं रसनं किमाहो
तद्भजनं तत्सर्वं विविदिषतामाख्याहीति । तदुहोवाच हैरण्यो
गोपवेषमभ्रामं कल्पद्रुमाश्रितम् । तदिह श्लोका भवन्ति ॥
सत्पुण्डरीकनयनं मेघाभं वैद्युताम्बरम् ।
द्विभुजं ज्ञानमुद्राढ्यं वनमालिनमीश्वरम् ॥ १ ॥
गोपगोपीगवावीतं सुरद्रुमतलाश्रितम् ।
दिव्यालंकरणोपेतं रत्नपङ्कजमध्यगम् ॥ २ ॥
कालिन्दीजलकल्लोलसङ्गिमारुतसेवितम् ।
चिन्तयञ्चेतसा कृष्णं मुक्तो भवति संसृतेः ॥ ३ ॥ इति ॥
तस्य पुना रसनमितिजलभूमिं तु संपाताः । कामादि कृष्णायेत्येकं
पदम् । गोविन्दायेति द्वितीयम् । गोपीजनेति तृतीयम् । वल्लभेति तुरीयम् ।
स्वाहेति पञ्चममिति पञ्चपदं जपन्पञ्चाङ्गं द्यावाभूमी
सूर्याचन्द्रमसौ तद्रूपतया ब्रह्म संपद्यत इति । तदेष श्लोकः

क्लीमित्येतदादावादाय कृष्णाय गोविन्दाय गोपीजनवल्लभायेति
बृहन्मानव्यासकृदुच्चरेद्योऽसौ गतिस्तस्यास्ति मङ्क्षु नान्या
गतिः स्यादिति । भक्तिरस्य भजनम् । एतदिहामुत्रोपाधिनैराशये-
नामुष्मिन्मनःकल्पनम् । एतदेव च नैष्कर्म्यम् ।

कृष्णं तं विप्रा बहुधा यजन्ति

गोविन्दं सन्तं बहुधा आराधयन्ति ।

गोपीजनवल्लभो भुवनानि दध्ने

स्वाहाश्रितो जगदेतत्सुरेताः ॥ १ ॥

वायुर्यथैको भुवनं प्रविष्टो

जन्येजन्ये पञ्चरूपो बभूव ।

कृष्णस्तदेकोऽपि जगद्धितार्थं

शब्देनासौ पञ्चपदो विभाति ॥ २ ॥ इति ॥

ते होचुरुपासनमेतस्य परमात्मनो गोविन्दस्याखिलाधारिणो

ब्रूहीति । तानुवाच यत्तस्य पीठं हैरण्याष्टपलाशमम्बुजं

तदन्तराधिकानलास्त्रयुगं तदन्तरालाद्यर्णाखिलबीजं कृष्णाय

नम इति बीजाढ्यं सब्रह्मा ब्राह्मणमादायानङ्गायत्रीं

यथावदालिख्य भूमण्डलं शूलवेष्टितं कृत्वाङ्गवासुदेवादि-

रुक्मिण्यादिस्वशक्तिं नन्दादिवसुदेवादिपार्थादिनिध्यादिवीतं

यजेत्सन्ध्यासु प्रतिपत्तिभिरुपचारैः । तेनास्याखिलं भवत्यखिलं

भवतीति ॥ २ ॥ तदिह श्लोका भवन्ति ।

एको वशी सर्वगः कृष्ण ईड्य

एकोऽपि सन्बहुधा यो विभाति ।

तं पीठं येऽनुभजन्ति धीरा-

स्तेषां सिद्धिः शाश्वती नेतरेषाम् ॥ ३ ॥

नित्यो नित्यानां चेतनश्चेतनाना-

मेको बहूनां यो विदधाति कामान् ।

तं पीठगं येऽनुभजन्ति धीरा-

स्तेषां सुखं शाश्वतं नेतरेषाम् ॥ ४ ॥

एतद्विष्णोः परमं पदं ये

नित्योद्युक्तास्तं यजन्ति न कामात् ।

तेषामसौ गोपरूपःप्रयत्ना-

त्प्रकाशयेदात्मपदं तदेव ॥ ५ ॥

यो ब्रह्माणं विदधाति पूर्वं

यो विद्यां तस्मै गोपयति स्म कृष्णः ।

तं ह देवमात्मबुद्धिप्रकाशं

मुमुक्षुः शरणं व्रजेत् ॥ ६ ॥

ओङ्कारेणान्तरितं ये जपन्ति
 गोविन्दस्य पञ्चपदं मनुम् ।
 तेषामसौ दर्शयेदात्मरूपं
 तस्मान्मुमुक्षुरभ्यसेन्नित्यशान्तिः ॥ ७ ॥
 एतस्मा एव पञ्चपदादभूव-
 न्गोविन्दस्य मनवो मानवानाम् ।
 दशार्णाद्यास्तेऽपि संक्रन्दनाद्यै-
 रभ्यस्यन्ते भूतिकामैर्यथावत् ॥ ८ ॥
 पप्रच्छुस्तदुहोवाच ब्रह्मसदनं चरतो मे ध्यातः
 स्तुतः परमेश्वरः परार्धान्ते सोऽबुध्यत । कोपदेष्टा
 मे पुरुषः पुरस्तादाविर्बभूव । ततः प्रणतो मायानुकूलेन
 हृदा मह्यमष्टादशार्णस्वरूपं सृष्टये दत्त्वान्तर्हितः ।
 पुनस्ते सिसृक्षतो मे प्रादुरभूवन् ।
 तेष्वक्षरेषु विभज्य भविष्यज्जगद्रूपं प्राकाशयम् ।
 तदिह कादाकालात्पृथिवीतोऽग्निर्बिन्दोरिन्दुस्तत्संपातात्तदर्क इति ।
 क्लीकारादजस्रं कृष्णादाकाशं खाद्यायुरुत्तरात्सुरभिविद्याः
 प्रादुरकार्षमकार्षमिति । तदुत्तरात्स्त्रीपुंसादिभेदं
 सकलमिदं सकलमिदमिति ॥ ३ ॥
 एतस्यैव यजनेन चन्द्रध्वजो गतमोहमात्मानं वेदयति ।
 ओङ्कारालिकं मनुमावर्तयेत् । सङ्गरहितोभ्यानयत् । तद्विष्णोः
 परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् ।
 तस्मादेनं नित्यमावर्तवेन्नित्यमावर्तयेदिति । ॥४ ॥
 तदाहुरेके यस्य प्रथमपदाङ्गमिद्वितीयपदाज्जलं
 तृतीयपदात्तेजश्चतुर्थपदाद्यायुश्चरमपदाद्योमेति ।
 वैष्णवं पञ्चव्याहृतिमथं मन्त्रं कृष्णावभासकं
 कैवल्यस्य सृत्यै सततमावर्तयेत्सततमावर्तयेदिति ॥ ५ ॥
 तदत्र गाथाः
 यस्य चाद्यपदाङ्गमिद्वितीयात्सलिलोद्भवः ।
 तृतीयात्तेज उद्भूतं चतुर्थाङ्गन्धवाहनः ॥ १ ॥
 पञ्चमादम्बरोत्पत्तिस्तमेवैकं समभ्यसेत् ।
 चन्द्रध्वजोऽगमद्विष्णोः परमं पदमव्ययम् ॥ २ ॥
 ततो विशुद्धं विमलं विशोक-
 मशेषलोभादिनिरस्तसङ्गम् ।
 यत्तत्पदं पञ्चपदं तदेव
 स वासुदेवो न यतोऽन्यदस्ति ॥ ३ ॥
 तमेकं गोविन्दं सच्चिदानन्दविग्रहं पञ्चपदं

वृन्दावनसुरभूरुहतलासीनं सततं मरुद्गणोऽहं
 परमया स्तुत्या स्तोष्यामि ॥
 ॐ नमो विश्वस्वरूपाय विश्वस्थित्यन्तहेतवे ।
 विश्वेश्वराय विश्वाय गोविन्दाय नमोनमः ॥ १ ॥
 नमो विज्ञानरूपाय परमानन्दरूपिणे ।
 कृष्णाय गोपीनाथाय गोविन्दाय नमोनमः ॥ २ ॥
 नमः कमलनेत्राय नमः कमलमालिने ।
 नमः कमलनाभाय कमलापतये नमः ॥ ३ ॥
 बर्हापीडाभिरामाय रामायाकुण्ठमेधसे ।
 रामामानसहंसाय गोविन्दाय नमोनमः ॥ ४ ॥
 कंसवंशविनाशाय केशिचाणूरघातिने ।
 वृषभध्वजवन्द्याय पार्थसारथये नमः ॥ ५ ॥
 वेणुनादविनोदाय गोपालायाहिमर्दिने ।
 कालिन्दीकूललोलाय लोलकुण्डलधारिणे ॥ ६ ॥
 पल्लवीवदनाम्भोजमालिने नृत्तशालिने ।
 नमः प्रणतपालाय श्रीकृष्णाय नमोनमः ॥ ७ ॥
 नमः पापप्रणाशाय गोवर्धनधराय च ।
 पूतनाजीवितान्ताय तृणावर्तासुहारिणे ॥ ८ ॥
 निष्कलाय विमोहाय शुद्धायाशुद्धवैरिणे ।
 अद्वितीयाय महते श्रीकृष्णाय नमोनमः ॥ ९ ॥
 प्रसीद परमानन्द प्रसीद परमेश्वर ।
 आधिव्याधिभुजङ्गेन दष्टं मामुद्धर प्रभो ॥ १० ॥
 श्रीकृष्ण रुक्मिणीकान्त गोपीजनमनोहर ।
 संसारसागरे मग्नं मामुद्धर जगद्गुरो ॥ ११ ॥
 केशव क्लेशहरण नारायण जनार्दन ।
 गोविन्द परमानन्द मां समुद्धर माधव ॥ १२ ॥
 अथैवं स्तुतिभिराराधयामि । तथा यूयं पञ्चपदं जपन्तः
 श्रीकृष्णं ध्यायन्तः संसृतिं तरिष्यथेति होवाच
 हैरण्यगर्भः । अमुं पञ्चपदं मनुमार्तयेयेद्यः स
 यात्यनायासतः केवलं तत्पदं तत् । अनेजदेकं मनसो जवीयो
 नैनद्देवा आप्नुवन्पूर्वमर्षदिति । तस्मात्कृष्ण एव परमं
 देवस्तं ध्यायेत् । तं रसयेत् । तं यजेत् । तं भजेत् ।
 ॐ तत्सदित्युपनिषत् ॥
 ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः ॥ भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥
 स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिः ॥ व्यशेम देवहितं यदायुः ॥
 स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः ॥ स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ॥

स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः ॥ स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥
 ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥
 इति गोपालपूर्वतापिन्युपनिषत्समाप्ता ॥
 ॐ एकदा हि व्रजस्त्रियः सकामाः शर्वरीमुषित्वा
 सर्वेश्वरं गोपालं कृष्णमूचिरे । उवाच ताः
 कृष्ण अमुकस्मै ब्राह्मणाय भैक्ष्यं दातव्यमिति
 दुर्वासस इति । कथं यास्यामो जलं तीर्त्वा यमुनायाः ।
 यतः श्रेयो भवति कृष्णेति ब्रह्मचारीत्युक्त्वा मार्गं
 वो दास्यति । यं मां स्मृत्वाऽगाधा गाधा भवति ।
 यं मां स्मृत्वाऽपूतः पूतो भवति । यं मां स्मृत्वाऽव्रती
 व्रती भवति । यं मां स्मृत्वा सकामो निष्कामो भवति ।
 यं मां स्मृत्वाऽश्रोत्रियः श्रोत्रियो भवति । यं मां
 स्मृत्वाऽगाधतः स्पर्शरहितापि सर्वा सरिद्गाधा भवति ।
 श्रुत्वा तद्वाक्यं हि वै रौद्रं स्मृत्वा तद्वाक्येन तीर्त्वा
 तत्सौर्यां हि वै गत्वाश्रमं पुण्यतमं हि वै नत्वा मुनिं
 श्रेष्ठतमं हि वै रौद्रं चेति । दत्त्वास्मै ब्राह्मणाय
 क्षीरमयं घृतमयमिष्टतमं हि वै मृष्टतमं
 हि तुष्टः स्नात्वा भुक्त्वा हित्वशिषं प्रयुज्यान्नं ज्ञात्वादात् ।
 कथं यास्यामो तीर्त्वा सौर्याम् । स होवाच मुनिर्दुर्वासनं
 मां स्मृत्वा वो दास्यतीति मार्गम् । तासां मध्ये हि श्रेष्ठा
 गान्धर्वी ह्युवाच तं तं हि वै तामिः । एवं कथं कृष्णो
 ब्रह्मचारी । कथं दुर्वासनो मुनिः । तां हि मुख्यां विधाय
 पूर्वमनुकृत्वा तूष्णीमासुः । शब्दवानाकाशः शब्दाकाशाभ्यां
 भिन्नः । तस्मिन्नाकाशस्तिष्ठति । आकाशे तिष्ठति
 स ह्याकाशस्तं न वेद । स ह्यात्मा ।
 अहं कथं भोक्ता भवामि । रूपवदिदं तेजो रूपाग्निभ्यां
 भिन्नम् । तस्मिन्नग्निस्तिष्ठति । अग्नौ तिष्ठति अग्निस्तं
 न वेद । स ह्यात्मा । अहं कथं भोक्ता भवामि । रसवत्य
 आपो रसाङ्ग्यां भिन्नाः । तास्वापस्तिष्ठन्ति । अप्सु
 भूमिर्गन्धभूमिभ्यां भिन्ना । तस्यां भूमिस्तिष्ठति ।
 भूमौ तिष्ठति । भूमिस्तं न वेद । स ह्यात्मा । अहं कथं
 भोक्ता भवामि । इदं हि मनसैवेदं मनुते । तानिदं हि गृह्णाति ।
 यत्र सर्वमात्मैवाभूत्तत्र कुत्र वा मनुते । कथं वा गच्छतीति ।
 स ह्यात्मा । अहं कथं भोक्ता भवामि । अयं हि कृष्णो यो हि
 प्रेष्ठः शरीरद्वयकारणं भवति । द्वा सुपर्णा भवतो
 ब्रह्मणोऽहं संभूतस्तथेतरो भोक्ता भवति । अन्यो हि साक्षी

भवतीति । वृक्षधर्मे तौ तिष्ठतः । अतोऽहो भोक्तभोक्तारौ । पूर्वं
 हि भोक्ता भवति । तथेतरोऽभोक्ता कृष्णो भवतीति । यत्र विद्याविद्ये
 न विदाम । विद्याविद्याभ्यां भिन्नो विद्यामयो हि यः कथं विषयी
 भवतीति । यो ह वै कामेन कामान्कामयते स कामी भवति । यो ह वै
 त्वकामेन कामान्कामयते सोऽकामी भवति । जन्मजराभ्यां
 भिन्नः स्थाणुरयमच्छेद्योऽयं योऽसौ सूर्ये तिष्ठति योऽसौ
 गोषु तिष्ठति । योऽसौ गोपान्पालयति । योऽसौ सर्वेषु देवेषु
 तिष्ठति । योऽसौ सर्वैर्देवैर्गीयते । योऽसौ सर्वेषु भूतेष्वविश्य
 भूतानि विदधाति स वो हि स्वामी भवति । सा होवाच गान्धर्वी ।
 कथं वास्मासु जातो गोपालः कथं वा ज्ञातोऽसौ त्वया मुने कृष्णः ।
 को वास्य मन्त्रः किं स्थानम् । कथं वा देवक्या जातः । को वास्य
 जायाग्रामो भवति । कीदृशी पूजास्य गोपालस्य भवति । साक्षात्प्रकृति-
 परोऽयमात्मा गोपालः कथं त्ववतीर्णो भूम्यां हि वै
 सा गान्धर्वी मुनिमुवाच । स होवाच तां हि वै पूर्वं नारायणो
 यस्मिंल्लोका ओताश्च प्रोताश्च तस्य हृत्पद्माजातोऽब्जयोनिस्तपस्तपस्तप्त्वा
 तस्मै ह वरं ददौ । स कामप्रश्नमेव वव्रे । तं हास्मै ददौ ।
 स होवाचाब्जयोनिः यो वावताराणां मध्ये श्रेष्ठोऽवतारः
 को भवति । येन लोकास्तुष्टा भवन्ति । यं स्मृत्वा मुक्ता
 अस्मात्संसाराद्भवन्ति । कथं वास्यावतारस्य ब्रह्मता भवति ।
 स होवाच तं हि वै नारायणो देवः । सकाम्या मेरोः शृङ्गे
 यथा सप्तपुर्यो भवन्ति तथा निष्काम्याः सकाम्या
 भूगोपालचक्रे सप्तपुर्यो भवन्ति । तासां मध्ये साक्षाद्ब्रह्म
 गोपालपुरी भवति । सकाम्या निष्काम्या देवानां सर्वेषां
 भूतानां भवति । अथास्य भजनं भवति । यथा हि वै सरसि
 पद्मं तिष्ठति तथा भूम्यां तिष्ठति । चक्रेण रक्षिता
 मथुरा । तस्माद्गोपालपुरी भवति बृहद्बृहद्वनं मधोर्मधुवनं
 तालस्तालवनं काम्यं काम्यवनं बहुला बहुलवनं कुमुदः
 कुमुदवनं खदिरः खदिरवनं भद्रो भद्रवनं भाण्डीर इति
 भाण्डीरवनं श्रीवनं लोहवनं वृन्दावनमेतैरावृता पुरी
 भवति । तत्र तेष्वेव गगनेश्वरं देवा मनुष्या गन्धर्वा नागाः
 किंनरा गायन्ति नृत्यन्तीति । तत्र द्वादशादित्या एकादश रुद्रा
 अष्टौ वसवः सप्त मुनयो ब्रह्मा नारदश्च पञ्च विनायका
 वीरेश्वरो रुद्रेश्वरोऽम्बिकेश्वरो गणेश्वरो नीलकण्ठेश्वरो विश्वेश्वरो
 गोपालेश्वरो भद्रेश्वर इत्यष्टावन्यानि लिङ्गानि चतुर्विंशतिर्भवन्ति ।
 द्वे वने स्तः कृष्णवनं भद्रवनम् । तयोरन्तर्द्वादश वनानि
 पुण्यानि पुण्यतमानि । तेष्वेव देवास्तिष्ठन्ति । सिद्धाः सिद्धिं प्राप्ताः ।

तत्र हि रामस्य राममूर्तिः प्रद्युम्नस्य प्रद्युम्नमूर्तिरनिरुद्धस्य-
 अनिरुद्धमूर्तिः कृष्णस्य कृष्णमूर्तिः । वनेश्वरं मथुरास्वेवं
 द्वादश मूर्तयो भवन्ति । एकां हि रुद्रा यजन्ति । द्वितीयां हि ब्रह्मा यजति ।
 तृतीयां ब्रह्मजा यजन्ति । चतुर्थीं मरुतो यजन्ति । पञ्चमीं विनायका
 यजन्ति । षष्ठीं च वसवो यजन्ति । सप्तमीमृषयो यजन्ति ।
 नवमीमप्सरसो यजन्ति । दशमी वै ह्यन्तर्धाने तिष्ठति । एकादशीति-
 स्वपदानुगा । द्वादशीति भूम्यां तिष्ठति । तां हि ये यजन्ति ते
 मृत्युं तरन्ति । मुक्तिं लभन्ते । गर्भजन्मजरामरणतापत्रयात्मकदुःखं
 तरन्ति । तदप्येते श्लोका भवन्ति ।
 संप्राप्य मथुरा रम्यां सदा ब्रह्मादिवन्दिताम् ।
 शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गरक्षितां मुसलादिभिः ॥ १ ॥
 यत्रासौ संस्थितः कृष्णः स्त्रीभिः शक्त्या समाहितः ।
 रमानिरुद्धप्रद्युम्नै रुक्मिण्या सहितो विभुः ॥ २ ॥
 चतुःशब्दो भवेदेको ह्योकारश्च उदाहृतः । तस्मादेव
 परो रजसेति सोऽहमित्यवधार्यात्मानं गोपालोऽहमिति भावयेत् ।
 स मोक्षमश्नुते । स ब्रह्मत्वमधिगच्छति । स ब्रह्मविद्भवति ।
 स गोपाञ्जीवानात्मत्वेन सृष्टिपर्यन्तमालाति । स गोपालो
 ह्यो भवति । तत्सत्सोऽहम् । परं ब्रह्म कृष्णात्मको
 नित्यानन्दैक्यस्वरूपः सोऽहम् । तत्सद्गोपालोऽहमेव । परं
 सत्यमबाधितं सोऽहमित्यत्मानमादाय मनसैक्यं कुर्यात् ।
 आत्मानं गोपालोऽहमिति भावयेत् । स एवाव्यक्तोऽनन्तो नित्यो गोपालः ।
 मथुरायां स्थितिर्ब्रह्मन्सर्वदा मे भविष्यति ।
 शङ्खचक्रगदापद्मवनमालाधरस्य वै ॥ १ ॥
 विश्वरूपं परंज्योतिः स्वरूपं रूपवर्जितम् ।
 मथुरामण्डले यस्तु जम्बूद्वीपे स्थितोऽपि वा ॥ २ ॥
 योऽर्चयेत्प्रतिमां मां च स मे प्रियतरो भुवि ।
 तस्यामधिष्ठितः कृष्णरूपी पूज्यस्त्वया सदा ॥ ३ ॥
 चतुर्धा चास्यावतारभेदत्वेन यजन्ति माम् ।
 युगानुवर्तिनो लोका यजन्तीह सुमेधसः ॥ ४ ॥
 गोपालं सानुजं कृष्णं रुक्मिण्या सह तत्परम् ।
 गोपालोऽहमजो नित्यः प्रद्युम्नोऽहं सनातनः ॥ ५ ॥
 रामोऽहमनिरुद्धोऽहमात्मानं चार्चयेद्बुधः ।
 मयोक्तेन स धर्मेण निष्कामेन विभागशः ॥ ६ ॥
 तैरहं पूजनीयो हि भद्रकृष्णनिवासिभिः ।
 तद्धर्मगतिहीना ये तस्यां मयि परायणाः ॥ ७ ॥
 कलिना ग्रसिता ये वै तेषां तस्यामवस्थितिः ।

यथा त्वं सह पुत्रैस्तु यथा रुद्रो गणैः सह ॥ ८ ॥
 यथा श्रियाभियुक्तोऽहं तथा भक्तो मम प्रियः ।
 स होवाचाब्जयोनिश्चतुर्भिर्देवैः कथमेको देवः स्यात् ।
 एकमक्षरं यद्विश्रुतमनेकाक्षरं कथं संभूतम् ।
 स होवाच हि तं पूर्वमेकमेवाद्वितीयं ब्रह्मासीत् ।
 तस्मादव्यक्तमेकाक्षरम् । तस्मदक्षरान्महत् ।
 महतोऽहङ्कारः । तस्मादहङ्कारात्पञ्च तन्मात्राणि ।
 तेभ्यो भूतानि । तैरावृतमक्षरम् ।
 अक्षरोऽहमोकारोऽयमजरोऽमरोऽभयोऽमृतो ब्रह्माभयं हि वै ।
 स मुक्तोऽहमस्मि । अक्षरोऽहमस्मि ।
 सत्तामात्रं चित्स्वरूपं प्रकाशं व्यापकं तथा ॥ ९ ॥
 एकमेवाद्वयं ब्रह्म मायया च चतुष्टयम् ।
 रोहिणीतनयो विश्व अकाराक्षरसंभवः ॥ १० ॥
 तैजसात्मकः प्रद्युम्न उकाराक्षरसंभवः ।
 प्राज्ञात्मकोऽनिरुद्धोऽसौ मकाराक्षरसंभवः ॥ ११ ॥
 अर्धमात्रात्मकः कृष्णो यस्मिन्विश्वं प्रतिष्ठितम् ।
 कृष्णात्मिका जगत्कर्त्री मूलप्रकृती रुक्मिणी ॥ १२ ॥
 ब्रजस्त्रीजनसंभूतः श्रुतिभ्यो ज्ञानसंगतः ।
 प्रणवत्वेन प्रकृतित्वं वदन्ति ब्रह्मवादिनः ॥ १३ ॥
 तस्मादोकारसंभूतो गोपालो विश्वसंस्थितः ।
 क्लीमोकारस्यैकतत्त्वं वदन्ति ब्रह्मवादिनः ॥ १४ ॥
 मथुरायां विशेषेण मां ध्यायन्मोक्षमश्नुते ।
 अष्टपत्रं विकसितं हृत्पद्मं तत्र संस्थितम् ॥ १५ ॥
 दिव्यध्वजातपत्रैस्तु चिह्नितं चरणद्वयम् ।
 श्रीवत्सलाञ्छनं हृत्स्थं कौस्तुभं प्रभया युतम् ॥ १६ ॥
 चतुर्भुजं शङ्खचक्रशार्ङ्गपद्मगदान्वितम् ।
 सुकेयूरान्वितं बाहुं कण्ठमालसुशोभितम् ॥ १७ ॥
 द्युमत्किरीटमभयं स्फुरन्मकरकुण्डलम् ।
 हिरण्मयं सौम्यतनुं स्वभक्तायाभयप्रदम् ॥ १८ ॥
 ध्यायेन्मनसि मां नित्यं वेणुशृङ्गधरं तु वा ।
 मथ्यते तु जगत्सर्वं ब्रह्मज्ञानेन येन वा ॥ १९ ॥
 मत्सारभूतं यद्यत्स्यान्मथुरा सा निगद्यते ।
 अष्टदिक्पालकैर्भूमिपद्मं विकसितं जगत् ॥ २० ॥
 संसारार्णवसंजातं सेवितं मम मानसे ।
 चन्द्रसूर्यत्वेषो दिव्या ध्वजा मेरुर्हिरण्मयः ॥ २१ ॥
 आतपत्रं ब्रह्मलोकमथोर्ध्वं चरणं स्मृतम् ।

श्रीवत्सस्य स्वरूपं तु वर्तते लाञ्छनैः सह ॥ २२ ॥
 श्रीवत्सलक्षणं तस्मात्कथ्यते ब्रह्मवादिभिः ।
 येन सूर्याग्निवाक्चन्द्रतेजसा स्वस्वरूपिणा ॥ २३ ॥
 वर्तते कौस्तुभाख्यमणिं वदन्तीशमानिनः ।
 सत्त्वं रजस्तम इति अहंकारश्चतुर्भुजः ॥ २४ ॥
 पञ्चभूतात्मकं शङ्खं करे रजसि संस्थितम् ।
 बालस्वरूपमित्यन्तं मनश्चक्रं निगद्यते ॥ २५ ॥
 आद्या माया भवेच्छार्ङ्गं पद्मं विश्वं करे स्थितम् ।
 आद्या विद्या गदा वेद्या सर्वदा मे करे स्थिता ॥ २६ ॥
 धर्मार्थकामकेयूरैर्दिव्यैर्दिव्यमयेरितैः ।
 कण्ठं तु निर्गुणं प्रोक्तं माल्यते आद्ययाऽजया ॥ २७ ॥
 माला निगद्यते ब्रह्मंस्तव पुत्रैस्तु मानसैः ।
 कूटस्थं सत्त्वरूपं च किरीटं प्रवदन्ति माम् ॥ २८ ॥
 क्षीरोत्तरं प्रस्फुरन्तं कुण्डलं युगलं स्मृतम् ।
 ध्यायेन्मम प्रियं नित्यं स मोक्षमधिगच्छति ॥ २९ ॥
 स मुक्तो भवति तस्मै स्वात्मानं तु ददामि वै ।
 एतत्सर्वं मया प्रोक्तं भविष्यद्वै विधे तव ॥ ३० ॥
 स्वरूपं द्विविधं चैव सगुणं निर्गुणात्मकम् ॥ ३१ ॥
 स होवाचाब्जयोनिः । व्यक्तीनां मूर्तीनां प्रोक्तानां कथं
 चाभरणानि भवन्ति । कथं वा देवा यजन्ति । रुद्रा यजन्ति ।
 ब्रह्मा यजति । ब्रह्मजा यजन्ति । विनायका यजन्ति । द्वादशादित्या
 यजन्ति । वसवो यजन्ति । गन्धर्वा यजन्ति । सपदानुगा अन्तर्धाने
 तिष्ठन्ति । कां मनुष्या यजन्ति । सहोवाच तं हि वै नारायणो
 देव आद्या व्यक्ता द्वादश मूर्तयः सर्वेषु लोकेषु सर्वेषु
 देवेषु सर्वेषु मनुष्येषु तिष्ठन्तीति । रुद्रेषु रौद्री
 ब्रह्माणीषु ब्राह्मी देवेषु दैवी मनुष्येषु मानवी विनायकेषु
 विघ्नविनाशिनी आदित्येषु ज्योतिर्गन्धर्वेषु गान्धर्वी अप्सरःस्वेवं
 गौर्वसुष्वेवं काम्या अन्तर्धानेष्वप्रकाशिनी आविर्भावतिरोभावा
 स्वपदे तिष्ठन्ति । तामसी राजसी सात्त्विकी मानुषी विज्ञानघन
 आनन्दसच्चिदानन्दैकरसे भक्तियोगे तिष्ठति ।
 ॐ प्राणात्मने ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै प्राणात्मने नमोनमः ॥ १ ॥
 ॐ श्रीकृष्णाय गोविन्दाय गोपीजनवल्लभाय ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै नमोनमः ॥ २ ॥
 ॐ अपानात्मने ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै अपानात्मने नमोनमः ॥ ३ ॥
 ॐ श्रीकृष्णायानिरुद्धाय ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ ४ ॥
 ॐ व्यानात्मने ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै व्यानात्मने नमोनमः ॥ ५ ॥
 ॐ श्रीकृष्णाय रामाय ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ ६ ॥

ॐ उदानात्मने ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै उदानात्मने नमोनमः ॥ ७ ॥
 ॐ श्रीकृष्णाय देवकीनन्दनाय ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ ८ ॥
 ॐ समानात्मने ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै समानात्मने नमोनमः ॥ ९ ॥
 ॐ श्रीगोपालाय निजस्वरूपाय ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ १० ॥
 ॐ योऽसौ प्रधानात्मा गोपाल ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ ११ ॥
 ॐ योऽसाविन्द्रियात्मा गोपाल ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ १२ ॥
 ॐ योऽसौ भूतात्मा गोपाल ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ १३ ॥
 ॐ योऽसावुत्तमपुरुषो गोपाल ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ १४ ॥
 ॐ योऽसौ ब्रह्म परं वै ब्रह्म ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ १५ ॥
 ॐ योऽसौ सर्वभूतात्मा गोपाल ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै नमोनमः ॥ १६ ॥
 ॐ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तितुरीयतुरीयातीतोऽन्तर्यामी गोपाल ॐ तत्सद्भुवः सुवस्तस्मै वै नमोनमः ॥ १७ ॥

एको देवः सर्वभूतेषु गूढः

सर्वव्यापी सर्वभूतान्तरात्मा ।

कर्माध्यक्षः सर्वभूताधिवासः

साक्षी चेता केवलो निर्गुणश्च ॥ १८ ॥

रुद्राय नमः । आदित्याय नमः । विनायकाय नमः । सूर्याय नमः ।

विद्यायै नमः । इन्द्राय नमः । अग्नये नमः । यमाय नमः ।

निर्ऋतये नमः । वरुणाय नमः । वायवे नमः । कुबेराय नमः ।

ईशानाय नमः । सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः ।

दत्त्वा स्तुतिं पुण्यतमां ब्रह्मणे स्वस्वरूपिणे ।

कर्तृत्वं सर्वभूतानामन्तर्धानो बभूव सः ॥ १९ ॥

ब्रह्मणे ब्रह्मपुत्रेभ्यो नारदात्तु श्रुतं मुने ।

तथा प्रोक्तं तु गान्धर्वि गच्छ त्वं स्वालयान्तिकम् ॥ २० ॥ इति ॥

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः ॥ भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥

स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिः ॥ व्यशेम देवहितं यदायुः ॥

स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः ॥ स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ॥

स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमिः ॥ स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥ हरिः ॐ तत्सत् ॥

इति गोपालोत्तरतापिन्युपनिषत्समाप्ता ॥

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

Last updated August 23, 2000